

Latviešu valodas aģentūra

KONTAKTI

Lāčplēša iela 35–5, Rīga, LV-1011, Latvija

agentura@valoda.lv

+371 6735 0765

[fb.com/latviesuvalodasagentura](https://www.facebook.com/latviesuvalodasagentura)

LVA jaunumi visiem latviešu valodas un kultūras draugiem.

twitter.com/LVA_diaspora

LVA jaunumi un noderīgas saites diasporas skolotājiem.

VECĀKI – BĒRNA PIRMIE LATVIEŠU VALODAS SKOLOTĀJI

Latviešu vecākiem ārpus Latvijas

„Vecāki maldīgi iedomājas, ka, vispirms apgūstot mītnes zemes valodu, bērni ātrāk un veiksmīgāk iedzīvosies tās vidē. Patiesībā bērni paši ātri apgūst mītnes zemes valodu un jau gada laikā runā tajā labāk nekā viņu vecāki. Bet vecāki tādējādi atņem bērniem identitāti un dzimto kultūru, liez saviem vecākiem saziņas iespējas ar mazbērniem...

Kāds ir risinājums? Ľoti vienkāršs – ar bērniem konsekventi ir jārunā latviski! Arī jauktajās laulībās. Bērniem nav problēmu ar vienu no vecākiem runāt latviešu valodā, ar otru – citā. Pat tad, ja abi vecāki savā starpā sarunājas vēl trešajā valodā. Un, ja vēl apmeklē latviešu nedēļas nogales skolas un nometnes, bērni izaug par latviešiem.”

Pēteris Kārlis Elferts

LR Ārlietju ministrijas speciālo uzdevumu vēstnieks diasporas jautājumos

Dzimis un uzaudzis ASV, dzivojis un strādājis Vācijā, Francijā, Īrijā

„Mani vecvecāki, vecāki un mēs, trīs mazas meitenes, 1944. gada rudenī devāmies bēglu gaitās uz Vāciju. Kopš tā laika ir pagājuši vairāk nekā 70 gadi, un ārzemēs izaugušas jau vairākas paaudzes, kas aizvien tekoši runā, lasa un raksta latviski. Kā tas ir iespējams?

Maniem dēliem bija jādzīvo ar trim valodām. Tēvs ar puikām runāja angļiski, smilšu kastē viņi dzirdēja tikai vācu valodu, bet es runāju latviski. Ja mazie neatrada pareizo vārdu vienā valodā, tad iestarpināja to no citas valodas. Arī mani mazbērni ir mācījušies Vācijas un ASV skolās, bet Latvijā pavadītas daudzas vasaras, piedaloties 3x3 nometnēs, Eiropas Latviešu vasaras skolās un citās latviešu rosiņbās. Iemācīties runāt latviski ārpus Latvijas – tas ir iespējams ikvienam!”

Aija Ebdene

Latviešu kopības Vācijā Padomes sekretāre, ilggadēja sabiedriskā darbiniece

Divu dēlu māte, piecu mazbērnu vecmāmiņa un mazmazdēļiņa vecvecmāmiņa

„Esam ģimene, kura jaunajā emigrācijas vilnī ir izbraukusi uz dzīvi Īrijā. Uzskatām sevi par Latvijas patriotiem, kuriem nav vienaldzīgs tautas liktenis, nācijas kultūra un dzimtās valodas saglabāšana. Mums ir pieci bērni, kas savā starpā sarunājas tikai latviski, kaut angļiski būtu vieglāk. Kā mums tas ir izdevies? Mūsu ģimene ļoti aktīvi iesaistās latviešu sabiedrībā šeit, Īrijā. Es dziedu latviešu korī, bērni – latviešu ansamblī un dejo latviešu tautas dejas, kopā mēs regulāri apmeklējam latviešu dievkalpojumus. ļoti svarīgi ir bērnus sūtīt latviešu nedēļas nogales skolās. Lai arī mācības notiek tikai reizi nedēļā, tā ir iespēja nostiprināt latviešu valodas pamatus, regulāri būt latvisķā vidē, kopā svinēt latviešu svētkus un iegūt latviešu draugus.

Jau desmito gadu dzīvojot ar ģimeni Īrijā, redzu, cik ārkārtīgi ātri jaunajai paaudzei zūd latviešu valoda. Vislielāko klūdu pieļauj tie vecāki, kuri sāk ar bērniem sarunāties angļiski. Viņi cenšas panākt, lai bērns pēc iespējas ātrāk iemācītos vietējo valodu, jo uztraucas, ka būs grūtības iekļauties skolā. Taču tā nav tašnība! Mana meitiņa tūliņ pabeigs savu pirmo mācību gadu Īrijas skolā, un viņa tekoši runā arī angļiski. Sargājet latviešu valodu savās ģimenēs!”

Ilze Barkus

Latviešu biedrības Īrijā nedēļas nogales skolas „Saulgriezite” vadītāja

Piecu bērnu mamma

DAUDZVALODĪBA – PRIEKŠROCĪBA UN IZAICINĀJUMS

Latviešu valodas saglabāšana ģimenē palīdz bērnam labāk saprast un izzināt savas saknes. Valoda veido bērna identitāti un rada piederības sajūtu, kas mūsdienu globalizācijas apstākļos nebūt nav mazsvarīgi. Un, lai cik neticami pirmajā mirklī liktos, rūpīgi nostiprināti vecāku valodas pamati bērnam palīdz veiksmīgi apgūt arī mītnes zemes valodu. Kā? To jūs uzzināsiet šajā brošūrā, kas arī palīdzēs kliedēt vairākus bieži sastopamus mītus.

Barkus ģimene
no Īrijas.

JAUTĀJUMI UN ATBILDES

Kas ir bilingvisms un multilingvisms?

Bilingvāls bērns prot un saziņā spēj lietot divas valodas. Ja bērns pārvalda vairāk nekā divas valodas, to sauc par daudzvalodību jeb multilingvismu. Pasaulē vairāk nekā 70% cilvēku ir bilingvāli vai multilingvāli.

Kā tiek apgūtas vairākas valodas?

Vairākas valodas var apgūt vai nu vienlaicīgi jau kopš bērnības, vai arī secīgi vienu pēc otras (piemēram, ģimenē kopš bērnības tiek runāts latviešu valodā, bet bērnudārzā vai skolā bērns sāk apgūt mītnes zemes valodu). Taču jāatceras, ka bērnībā apgūt valodas ir vieglāk, it īpaši izrunas nianses – bērna akcents nebūs tik izteikts. Tāpēc ir tālredzīgi izmantot bērna iedzimto spēju viegli apgūt valodas agrinā vecumā.

Vai vairāku valodu apgūšana nenāks par ļaunu bērnam?

Nebūt nē! Patiesībā bilingvismam un multilingvismam ir daudzas priekšrocības. Lūk, dažas no tām. Vispirms jau – zinātnieki ir pārliecināti, ka vairāku valodu apgūšana veicina bērnu smadzeņu attīstību. Bilingvāliem un multilingvāliem bērniem ir ne vien labākas runāšanas, rakstīšanas, klausīšanās un lasīšanas prasmes, bet arī komunikatīvās spējas. Viņi ir radošāki, ar labāku atmiņu un veiksmīgāk spēj vienlaikus veikt vairākus uzdevumus. Tāpat vairākās valodās runājoši bērni vieglāk risina

problēmas, labāk spēj koncentrēties un ātrāk apgūst jaunas valodas. Otrkārt, vecāku valodas apgūšana ļauj bērnam nostiprināt saikni ar Latviju, veidojot daudzpusīgu, dzīlās tradīcijās un bagātā kultūrā sakņotu identitāti. Tas ļauj ne tikai izcelties vienaudžu vidū un nostiprina bērna individualitātes apziņu, bet arī ciešākām saitēm saista pašu ģimeni. Un, treškārt, papildu valodas zināšanas ir priekšrocība arī profesionālajā konkurētspējā.

Vai bērns var apgūt divas vai vairākas valodas vienlaikus?

Kamēr vien bērns aug abu valodu vidē (piemēram, skolā dzird un izmanto mītnes zemes valodu, bet mājās ar vecākiem sazinās latviešu valodā), viņš tās var apgūt vienlīdz viegli.

Ar nosacījumu, ka jūs ar bērnu regulāri runāsiet latviski, jo bērnam ir gan jādzird, gan arī pašam jāpraktizējas valodas lietošanā.

Bērnam nav problēmu apgūt divas vai vairākas valodas vienlaikus. Taču, tā kā valodas tiek lietotas dažādās vidēs, parasti bērni spēj izteikties par noteiktām tēmām labāk vienā valodā, bet par citām tēmām – citā.

Piemēram, par skolas gaitām bērns spēj labāk runāt mītnes zemes valodā, bet latviešu valodā – par notikumiem ģimenē. Raksturīgi, ka bērns runā latviešu valodā ar vecākiem un radiniekiem, bet pāriet uz mītnes zemes valodu, komunicējot ar brāļiem, māsām un draugiem. Tāds valodu lietojums ir dabisks bilingvāliem bērniem.

Runājiet ar bērnu latviešu valodā, jo tā ir jūsu dzimtā valoda, kuru vislabāk pārvaldāt un kurā vispilnīgāk, bagātīgāk varat paust savas emocijas un sajūtas.

Kādā valodā runāt ar bērnu?

Runājiet ar bēru latviešu valodā, jo tā ir jūsu dzimtā valoda, kuru vislabāk pārvaldāt un kurā vispilnīgāk, bagātīgāk varat paust savas emocijas un sajūtas. Mītnes zemes valodu bērns labāk apgūs no pieaugušajiem un vienaudžiem, kam tā ir dzimtā valoda – bērnudārzā, skolā. Labi latviešu valodas pamati ne vien palīdzēs bērnam attīstīt mācīšanās prasmes kopumā, bet arī vēlāk veiksmīgi apgūt mītnes zemes valodu.

Kādā valodā runāt, ja katram no vecākiem ir sava dzimtā valoda?

Ja katram no jums ir sava dzimtā valoda, tad arī sarunās ar bērnu iesakām izmantot katram savu valodu. Īpaši līdz bērna trīs gadu vecumam. Tad bērns viegli vienu valodu saistīs ar māti, bet otru – ar tēvu. Savukārt, kad visa ģimene ir kopā, runājiet valodā, ko visi saprot.

Vai mans bērns iemācisies mītnes zemes valodu, ja es ar viņu sarunāšos latviski?

Jā, pētījumi liecina, ka bērnam ir labākas sekmes otrās valodas apguvē, ja ir ielikti labi pamati valodā, ko vecāki pārvalda vislabāk, tas ir, viņu dzimtajā valodā. Valodas viena otru neapkaro, tās balsta un spēcina viena otru. Piemēram, ja bērns kādu jēdzienu ir apguvis latviešu valodā, tad viņam to būs vieglāk apgūt arī mītnes zemes valodā, un otrādi. Vislabākais veids,

kā jūs bērnam varat palīdzēt apgūt mītnes zemes valodu, – nostipriniet viņa latviešu valodas zināšanas. Mītnes zemes valodā bērns varēs sarunāties ar saviem vienaudžiem un tajā runājošiem pieaugušajiem.

Vai tas ir slikti, ka bērns jauc valodas?

Tas ir tikai normāli, ka mazs bērns vienā teikumā iepludina vairāku valodu vārdus. Iespējams, bērns vēl nav iemācījies nošķirt valodas vai arī tajā brīdi lietotajā valodā viņš vēl nav apguvis noteiktus vārdus. Valodas tiek sapludinātas, lai labāk spētu paust iecerēto domu. Piemēram, apgūstot jaunus jēdzienus skolā, bērns tos iekļauj arī latviešu valodā. Ko darīt? Vienkārši pasakiet bērnam nezināmos vārdus latviski. Un centieties paši nesapludināt vairākas valodas vienā teikumā, esiet konsekventi

valodu lietojumā! Arī vecāki bērni un pat pieaugušie, kas ir bilingvāli, mēdz vairāk vai mazāk apzināti miksēt valodas, komunicējot ar citiem abu šo valodu pratējiem. Tādējādi tiek pausta viņu bilingvāla identitāte – sapludinot valodas, viņi vienkārši izmanto visu sev pieejamo valodu krājumus.

Valodas viena otru neapkaro, tās balsta un spēcina viena otru.

Ko man darīt, ja bērns atbild mītnes zemes valodā?

Bieži vien bērns izvēlas laiku pa laikam lietot tikai mītnes zemes valodu, pat ja vecāki ar viņu runā latviešu valodā. Ja vēlaties, lai bērns būtu bilingvāls, ir būtiski nepadoties un turpināt runāt ar bērnu latviski. Palīdziet viņam atrast pareizos vārdus un frāzes latviešu valodā, iespējams, bērns vienkārši tās nezina. Pat ja bērns aktīvi nerunā latviski, viņš bieži vien saprot

vairāk, nekā spēj pateikt. Turpinot runāt latviski, jūs saglabājat iespēju bērnam nākotnē pievērsties latviešu valodas apguvei.

Ja iespējams, nodrošiniet bērnam iespēju sazināties latviešu valodā ar saviem vienaudžiem, piemēram, apmeklējot latviešu nedēļas nogales skolu.

Vai, sākot apmeklēt bērnudārzu vai skolu, bērns var aizmirst latviešu valodu, kuru ir apguvis mājās?

Reizēm bērnam, sākot apmeklēt bērnudārzu, iestājas klusēšanas periods – viņš var nerunāt jaunajā valodā pat vairākus mēnešus. Katrs bērns savādāk apgūst jaunu valodu – dažs aktīvi iesaistās un izmēģina jaunos vārdus, bet cits nogaida, līdz sāk izpaust sevi jaunajā valodā. Ja bērnam nav bijusi valodas attīstības aizture latviešu valodā, tad nav pamats satraukumam, patiesībā bērns šajā klusēšanas laikā aktīvi apgūst mītnes zemes valodu, uztverot un mācoties jauno valodas sistēmu, lai pēc tam strauji atgūtu iekavēto.

Galvenais, nekādā gadījumā mājās nepārtrauciet runāt latviski, lai it kā atvieglotu bērna integrēšanos jaunajos apstākļos. Tad var notikt latviešu valodas „izstumšana”, pēc kuras būs joti grūti vai pat neiespējami atgūt iepriekš apgūto. Kad bērni sāk labāk pārvaldīt mītnes zemes valodu, viņi bieži vien vairs nevēlas runāt latviešu valodā. Šajā laikā ir svarīgi mājās turpināt runāt latviešu valodā, pat ja bērns atbild mītnes zemes valodā. Runājiet ar bērnu latviski par to, kas viņam interesē. Kopā lasiet, skatieties filmas un spēlējiet spēles, lai palīdzētu attīstīt un saglabāt latviešu valodas prasmes.

Ja iespējams, šajos krīzes brīžos aktīvāk apmeklējet latviešu pasākumus, kur bērnam ir iespējams komunicēt ar saviem vienaudžiem latviešu valodā, biežāk dodieties viesos pie latviešu draugiem un ieplānojet Latvijas apmeklējumu.

Kā motivēt bērnu?

Stāstiet, ka, apgūstot latviešu valodu, viņš varēs sazināties ar savu vecmāmiņu un citiem radiem Latvijā. Leinteresējiet ar filmām un grāmatām, kas ir pieejamas tikai latviešu valodā. Izskaidrojet, ka latviešu valoda ir jūsu ģimenes valoda, kas ļaus ar laiku iepazīt savas saknes un kultūru, būt piedeīgam latviešu tautai. Ja jūsu bērns vēl ir mazs, padariet saziņu latviešu valodā rotaļīgu – pastāstiet, ka tā var būt slepenā valoda, kurā sazināties, piemēram, ar brāli vai draugu, lai apkārtējie bērni nesaprastu.

Kā palīdzēt bērnam apgūt latviešu valodu?

Bieži vien vienīgā vieta, kur bērns var dzirdēt latviešu valodu, ir mājās. Tādēļ nodrošiniet bērnam iespēju regulāri runāt latviešu valodā pēc iespējas biežāk. Lasiel, dziediet un spēlējiet spēles latviešu valodā! Izmantojet bērna uzmanību saistošus, vecumposma interesēm atbilstošus interaktīvus latviešu valodas apguves materiālus un resursus internetā (skat. tālāk *Atbalsts latviešu valodas apguvei*). Veiciniet bērna saziņu ar citiem latviešu bērniem mītnes zemē un radiniekiem Latvijā. Ja iespējams, apmeklējet latviešu skolas un latviešu pasākumus, vasarās dodieties ceļojumā uz Latviju.

PADOMI UN IETEIKUMI

Esiet neatlaidīgi

Runājiet ar savu bērnu latviešu valodā. Un dariet to katru dienu. Tas ir vieglākais, bet reizē būtiskākais nosacījums, lai bērns veiksmīgi apgūtu latviešu valodu.

Papildiniet vārdu krājumu

Ar bērnu, kas jau apmeklē bērnudārzu vai skolu, pārrunājiet dienas laikā apgūto, lai papildinātu latviešu valodas vārdu krājumu ar jauniem jēdzieniem. Ja bērns jums atbild mītnes zemes valodā, atkārtojiet viņa teikto latviski.

Nosakiet mērķi

Vai vēlaties, lai jūsu bērns tikai tekoši runā latviski, vai arī labi lasa un pareizi raksta latviešu valodā? Izvēlētais mērķis noteiks, cik daudz laika jums būs jāvelta tā īstenošanai, kā arī palīdzēs izvēlēties atbilstošākās valodas apguves metodes un stratēģijas.

Norādījumus sniedziet latviešu valodā

Palīdzot bērnam veikt skolā uzdotos mājasdarbus, norādījumus sniedziet latviešu valodā, jo nav svarīgi, kādā valodā tiek apgūta noteikta prasme. Piemēram, mācot bērnam reizināt latviski, viņš dabiski sapratīs, kā to darīt mītnes zemes valodā.

Sāciet jau no mazotnes

Pat ja bērns vēl ir pavismaz mazs un nerunā, dziediet dziesmas un skaitiet skaitāmpantus, aprakstiet savas darbības, lai ko jūs darītu – vannotu, barotu vai ģērbtu mazuli. Kad bērniņš sāk veidot pats savas skaņas, atkārtojiet tās un nosauciet vārdu, kas sākas ar šo burtu vai zilbi. Tā jūs palīdzēsiet bērnam atpazīt, kādas skaņas veido valodu.

Izsakiet atzinību

Ļaujiet bērnam justies lepnam, ka viņš zina latviešu valodu. Izsakiet atzinību un uzslavējiet par latviešu valodas lietošanu. Ja bērns klūdās, piemēram, kāda vārda lietojumā, pasakiet to pareizi, bet neakcentējiet to kā klūdu, lai neradītu noliegumu. Nekad nesmejieties par bērna akcentu vai klūdām!

Palīdziet saprast un iegaumēt

Kad bērns jau sāk runāt, palīdziet viņam saprast, kā sauc lietas, kas atrodas ap viņu. Atkārtojot vārdus vairākkārtīgi, jūs palīdzēsiet bērnam tos iegaumēt. Uzdodiet jautājumus: „Kas tas ir? Kā to sauc?” Iemācieties un spēlējiet ar bērnu dažādas pirkstīgirotājas.

Atcerieties savu bērnību

Stāstiet pasakas, dziediet un lasiet kopā! Mums ir patiesi bagāts kultūras mantojums, ko nodot saviem bērniem. Izbaudiet kopā pavadīto laiku!

Spēlējiet spēles

To laikā bērns mācās pildīt uzdevumus, sekot norādēm un rotaļīgi viegli papildina savu latviešu valodas vārdu krājumu.

Veidojiet vidi

Radiet latviešu valodas vidi savās mājās, iegādājoties bērnu grāmatas un spēles, klausoties latviešu mūziku un skatoties filmas. Ja bērns skatās filmas mītnes zemes valodā, pēc to noskatīšanās pārrunājiet redzēto latviski!

Esiet pacietīgi

Valodas apguvei ir vajadzīgs laiks. Un gluži tāpat, kā tas ir ar citiem audzināšanas aspektiem, rēķinieties, ka arī šeit būs kāpumi un kritumi.

Iesaistiet

Bērnistabā piestipriniet krāšņus un asprātīgus plakātus latviešu valodā, kuru izgatavošanā varat iesaistīt arī bērnu.

Apmeklējiet latviešu pasākumus

Ja iespējams, apmeklējiet latviešu centru, skolu vai pasākumus. Tas jūsu bērnam ļaus būt latviešu valodas vidē un iegūt savu vecuma draugus, ar kuriem sarunāties latviešu valodā. Veiciniet šīs draudzības.

Ileinteresējiet

Pasaulē ir daudz vairākās valodās runājošu ģimēnu, lūk, tikai dažas, slavenākās, no tām – aktiera Džonija Depa un leģendārās popzvaigznes Madonnas ģimenēs bērni runā angļu un franču valodā, bet aktrises Selmas Hajekas bērni pārvalda gan spāņu un franču, gan arī mītnes zemes angļu valodu. Lieciet, lai jūsu bērns internetā izpēta un atrod vēl citas slavenības, kuru ģimenes ir daudzvalodīgas! Šis uzdevums palīdzēs bērnam apzināties valodu vērtību.

Lepojieties ar savu valodu

Nebaidieties runāt ar savu bērnu latviski arī sabiedrībā ārpus mājas.

Esiet paraugs

Neaizmirstiet, ka tieši jūs esat pirmais sava bērna latviešu valodas skolotājs! Jūsu bērns no jums un jūsu sniegtā parauga mācīsies vērtības. Padariet latviešu valodu un kultūru par vienu no tām!

ATBALSTS LATVIEŠU VALODAS APGUVEI

Latviešu valodas aģentūra (LVA) ir Izglītības un zinātnes ministrijas tiešas pārvaldes iestāde, kuras darbības mērķis ir veicināt latviešu valodas statusa nostiprināšanu un ilgtspējīgu attīstību. Viena no LVA funkcijām ir sniegt atbalstu latviešu diasporai ārvalstīs latviešu valodas apguvē un valodas saglabāšanā.

LVA elektroniskie latviešu valodas apgaves mācību un metodiskie materiāli, kas bez maksas pieejami tīmeklī, būs noderīgi ikvienam latviešu valodas apguvējam pasaulē neatkarīgi no tā valodas apgaves līmeņa vai vecuma.

The collage includes:

- A girl wearing headphones and holding a tablet, sitting outdoors.
- The website www.valoda.lv, featuring a purple sidebar with links for students, teachers, and parents.
- A laptop displaying the website maci.unmacies.lv, with an apple next to it.
- Two young children looking at a laptop screen.
- A tablet displaying the website www.sazinastilts.lv.